

Psikiyatri Dışı Hekimlerin Psikotrop İlaç Kullanımları : Bir Ön Çalışma

Dr. Mustafa Yıldız¹, Dr. A. Vahap Boztepe¹, Dr. Hakan Ekmekçi², Dr. M. Ali Bereketoğlu²,
Dr. Bedi Özbey¹

Psikiyatri uygulamaları dışında genel tıp pratiğinde, hekimlerin psikotrop ilaçları hangi sıklıkta yazdıklarını ve en çok hangi grup ilaçları tercih ettiklerini araştırmak istedik. 25 uzman hekim, 34 araştırma görevlisi ve 43 pratisyen hekimin Türkiye piyasasında bulunan psikotrop ilaçları son 1 yıldır hangi sıklıkta yazdıklarını kendi bildirimleri ile araştırdık. Uzman hekimlerin %60'ı diazepam, %40'ı opipramol ve %28'i moklobemidi reçetelerine yazarken; araştırma görevlilerinde de ilk üç sıra benzer olmuş, %58.8'i diazepam, %52.9'u opipramol, %41.7'si moklobemid ve amitriptilini yazmışlardır. Pratisyen hekimlerin %86.0'sı opipramol, %67.4'ü amitriptilin, %65.1'i moklobemid, %62.7'si de diazepamı yazmışlardır. Psikotrop ilaçların, özellikle antidepresanların pratisyen hekimler tarafından çok sık yazıldığı görülmüştür. [Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi 1997;4(1):76-79]

Anahtar Kelimeler: Psikotrop ilaçlar, pratisyen hekim, uzman hekim, ilaç yazılımı

Psychotropic drug use of medical doctors other than psychiatrist : a preliminary study

We aimed to investigate how often psychotropic drugs were prescribed and which group of drugs were preferred by general practitioners and other physicians in medical practice except psychiatry. Among 25 specialists, 34 residents, and 43 general practitioners (GP), the frequency of prescribing for the psychotropic drugs present on Turkish markets in the last year was evaluated by using self-reports. 60% of the specialists wrote diazepam, 40% of those opipramol and 28% of those moclobemide; the first three ranks were similar for residents, 58.8% of those wrote diazepam, 52.9% of those opipramol, 41.7% of those moclobemide and amitriptyline. GPs wrote with a frequency of 86.0% for opipramol, 67.4% for amitriptyline, 65.1% for moclobemide, 62.7% for diazepam. Psychotropic drugs, especially antidepressant ones, were seen to be written very often by GPs. [Journal of Turgut Özal Medical Center 1997;4(1):76-79]

Key Words: Psychotropic drugs, general practitioner, physician, prescription

Genellikle psikiyatristler tarafından kullanılan psikotrop ilaçların hiç te ender olmayarak psikiyatri dışı hekimler tarafından da yazıldığı bilinmektedir (1,2). Klinik deneyimlerimiz, psikiyatri polikliniklerine başvuran hastalara daha önce gittikleri diğer hekimler tarafından çeşitli

anksiyolitik, antidepresan ve nöroleptik ilaçların yazıldığını göstermektedir. Piyasaya yeni çıkan ilaçların psikiyatristlerden önce pratisyen hekim ve diğer uzmanlarca kolayca kabullenildiği de gözlemlerimiz arasındadır. Psikotrop ilaçların diğer hekimler tarafından ne denli bilinçli kullanıldıkları

¹ İnönü üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Malatya

² İnönü üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Anabilim Dalı, Malatya

V. Anadolu Psikiyatri Günleri'nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

ise ayrı bir sorun. Biz bu çalışmada pratisyen hekimler, araştırma görevlileri ve uzmanların psikotrop ilaç yazımına ilişkin tutumlarını yalnızca kullanma sıklığı açısından incelemek istedik. Amacımız, bu grup hekimler arasında hangi ilaçların daha sık tercih edildiğini saptamaktır.

YÖNTEM

Son yıllarda Türk piyasasında bulunan psikotrop ilaçların listesini içeren bir form, bu ilaçların son bir yıldır hemen hergün, haftada birkaç kez, ayda birkaç kez, nadiren reçeteye yazıldıklarına ya da hiç yazılmadıklarına dair seçeneklerle hazırlandı. Malatya il merkezinde 1995 yılında sağlık ocaklarında, devlet ve sigorta hastanelerinde çalışan 43 pratisyen hekim, İnönü Üniversitesi Araştırma Hastanesinde çalışan 34 araştırma görevlisi ve 25 uzman hekim çalışmaya katıldı. Kendi bildirimleri esas alınarak hazırlanmış formlar doldurtuldu. Hekimlik uygulamalarındaki reçete yinelenmeleri çalışma dışı tutuldu. Sonuçlar yüzde olarak karşılaştırıldı.

SONUÇLAR

Çalışmaya 43 pratisyen hekim, 34 araştırma görevlisi ve 25 uzman hekim olmak üzere psikiyatri uygulamaları dışında çalışan 102 kişi katıldı. Son bir yılda hekimlerin herhangi bir sıklıkta ilk 10 sırada tercih ettikleri ilaçlar Tablo 1'de, hiç yazmadıkları ilaçların listesi Tablo 2'de, genellikle yazmayı tercih ettikleri ilk 5 ilacı hangi sıklıkta yazdıkları ise Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 2. Psikiyatri dışı hekimler tarafından son bir yılda reçeteye hiç yazılmayan psikotrop ilaçlar

Pratisyen hekim	Araš. Görevlisi	Uzman hekim
<i>Oxazepam</i>	<i>Tianeptin</i>	<i>Maprotilin</i>
<i>Nitrazepam</i>	<i>Paroxetin</i>	<i>Trazodon</i>
<i>Promazin</i>	<i>Oxazepam</i>	<i>Tianeptin</i>
<i>Haloperidol</i>	<i>Nitrazepam</i>	<i>Paroxetin</i>
<i>Klozapin</i>	<i>Medazepam</i>	<i>Klorazepat</i>
<i>Clopixol</i>	<i>Buspiron</i>	<i>Lorazepam</i>
<i>Melperon</i>	<i>Zopiklon</i>	<i>Oxazepam</i>
<i>Lityum</i>	<i>Telazın</i>	<i>Nitrazepam</i>
	<i>Flufenazın</i>	<i>Zopiklon</i>
	<i>Promazin</i>	<i>Tioridazin</i>
	<i>Haloperidol</i>	<i>Trifluoperazın</i>
	<i>Klozapin</i>	<i>Flufenazın</i>
	<i>Clopixol</i>	<i>Promazin</i>
	<i>Melperon</i>	<i>Haloperidol</i>
	<i>Lityum</i>	<i>Klozapin</i>
		<i>Clopixol</i>
		<i>Melperon</i>
		<i>Lityum</i>

TARTIŞMA

Son 1 yılda psikotrop ilaçların yazılmasında pratisyen hekimler ya da temel sağlık hizmetlerinde çalışan hekimlerin önemli bir payı olduğu anlaşılmaktadır. İlk 10 sıraya giren ilaçların yüzdelerinde *uzman hekim-araştırma görevlisi-pratisyen hekim* doğrultusunda bariz bir yükselme görülmektedir (Tablo 1). Pratisyen hekimlerin sıklıkla yazdıkları ilk 10 ilacın 8 i antidepresan iken 2 tanesi anksiyolitiklerden benzodiazepinler olmuştur. Pratisyen hekimler tarafından antidepresan yazılımı neredeyse günlük pratiğe girmiş gibidir. Çünkü ilk 5 tercihin yazılma sıklığında, opipramol pratisyenlerin %30.23'ü tarafından hemen hergün yazılırken aynı ilaç için bu oran araştırma görevlilerinde %2.92, uzmanlarda %0 olarak bulunmuştur. Yine opipramol haftada

Tablo 1. Psikiyatri dışı hekimlerin son 1 yıldaki psikotrop ilaç yazma tercihleri (ilk 10 sıra).

Sıra	Pratisyen hekim (n:43)	%	Araştırma görevlisi (n:34)	%	Uzman hekim (n:25)	%
1	Opipramol	86.04	Diazepam	58.8	Diazepam	60
2	Amitriptilin	67.44	Opipramol	52.9	Opipramol	40
3	Moklobemid	65.11	Moklobemid	41.7	Moklobemid	28
4	Diazepam	62.79	Amitriptilin	41.7	İmipramin	20
5	İmipramin	51.16	Mianserin	23.52	Klordiazepoksit*	20
6	Sertralin	46.51	İmipramin	17.64	Klorpromazin	16
7	Mianserin	46.51	Klordiazepoksit*	17.64	Amitriptilin	12
8	Maprotilin	41.86	Klorpromazin	14.70	Mesoridazin	12
9	Fluoksetin	39.53	Trazodon	11.76	Alprazolam	8
10	Alprazolam	39.53	Fluoksetin	11.76	Doksilamin	8

*Amitriptilin ile (Librosil), Klidinium bromid ile (Librax) olarak.

Tablo 3. Psikiyatri dışı hekimlerin psikotrop ilaçları son 1 yılda kullanma sıklığı (ilk 5 ilacın)

	Pratisyen hekim (n:43)	%	Araştırma görevlisi(n:34)	%	Uzman hekim (n:25)	%
Hemen hergün	Opipramol	30.23	Diazepam	8.82	Diazepam	4
	Amitriptilin	2.32	Opipramol	2.92	Opipramol	0
	Moklobemid	4.65	Moklobemid	0	Moklobemid	0
	Diazepam	9.30	Amitriptilin	2.92	İmipramin	0
	İmipramin	0	Mianserin	0	Klordiazepoksit*	0
Haftada birkaç kez	Opipramol	25.58	Diazepam	0	Diazepam	4
	Amitriptilin	9.30	Opipramol	5.88	Opipramol	0
	Moklobemid	9.30	Moklobemid	5.88	Moklobemid	0
	Diazepam	11.62	Amitriptilin	11.76	İmipramin	0
	İmipramin	2.32	Mianserin	0	Klordiazepoksit*	0
Ayda birkaç kez	Opipramol	18.60	Diazepam	11.76	Diazepam	24
	Amitriptilin	20.93	Opipramol	20.58	Opipramol	20
	Moklobemid	25.58	Moklobemid	17.64	Moklobemid	12
	Diazepam	13.95	Amitriptilin	11.76	İmipramin	4
	İmipramin	9.30	Mianserin	11.76	Klordiazepoksit*	12
Nadiren	Opipramol	11.62	Diazepam	38.23	Diazepam	28
	Amitriptilin	34.88	Opipramol	23.52	Opipramol	20
	Moklobemid	25.58	Moklobemid	17.69	Moklobemid	16
	Diazepam	27.90	Amitriptilin	14.70	İmipramin	16
	İmipramin	39.53	Mianserin	5.88	Klordiazepoksit*	8

*Amitriptilin ile (Libroksil), Klidinium bromid ile (Librax) olarak.

birkaç kez, pratisyenler tarafından %25.58, araştırma görevlileri tarafından %5.88 oranında yazılırken uzmanlar tarafından hiç yazılmamıştır. Diazepamın, tercih edilme oranı açısından araştırma görevlileri ve uzmanlar tarafından birinci sırada yer alırken, yazılma sıklığı açısından bakıldığında yine pratisyenler tarafından diğer hekimlere göre daha sık yazıldığı görülmektedir. Opipramol, amitriptilin, diazepam ve imipramin gibi Türk piyasasında görece ucuz olan ilaçların arasında, görece pahalı olan moklobemid önemli oranda yer almıştır.

Son 1 yıl içerisinde hiç yazılmayan psikotrop ilaç listesi de *pratisyen hekim-araştırma görevlisi-uzman hekim* doğrultusunda bir artış göstermiştir. Bu grupta piyasada sıklıkla bulunma zorluğu yaşanan benzodiazepin türleri ve yeni grup antipsikotikler dikkat çekmektedir.

Lityum dışındaki psikotrop ilaçların -belirgin olarak anksiyolitiklerin- (1), benzodiazepinlerin (3), antidepresanların (4) temel sağlık hizmetlerinde pratisyenler tarafından psikiyatristlerden bile daha fazla yazıldığı gösteren çalışmalar var. Sağlık merkezleri ya da sağlık ocakları gibi hastaların ilk kez başvurabildikleri yerlerde, en sık rastlanan ruhsal bozukluk depresyondur; %10 (5), %11.6 (6). Depressif bozuklukların tedavisinde hem pratisyenler hem de psikiyatristler tarafından sıklıkla yazılan ilaçlar da antidepresanlardır (4). Trisiklik antidepresanların (TSA) son zamanlarda özellikle

bel ağrısı, fibrozit, peptik hastalık, baş ağrısı, periferik nöropati, romatoid hastalık, irritabl kolon gibi genel tıbbi durumlarda da kullanılmaya başlanmasıyla, pratisyen hekimlerin bu ilaçları yazma sıklığı da artmıştır. TSA'lar %50 oranında psikiyatrik durumlar için kullanılırken %15 oranında da TSA'lara cevap veren psikiyatri dışı durumlar için kullanıldığı görülmüştür (7).

Pratisyen hekimlerin psikotrop ilaçları, özellikle antidepresanları sıklıkla kullanıyor olmalarının saptanması ile birlikte, temel sağlık hizmetlerinde bu ilaçların bilinçli kullanılıp kullanılmadıklarının da araştırılması gerekmektedir. Psikiyatrik bozuklukların psikiyatri dışı hekimler tarafından tanınıp tedavi edilmemesi ne denli önemli bir sorunsu, yetersiz ya da yanlış tedavi edilmeleri de o denli ciddi bir sorundur.

Çalışmamızda, hekimlerin kendi görüşlerine başvurulmuştur. Kayıt sistemleri taranarak yapılacak bir çalışma daha gerçekçi olabilirdi. Bundan sonraki çalışmaların reçete kontrolü ve tanımlarla birlikte değerlendirilerek yapılmasının psikotrop ilaç kullanmadaki bilinçlilik ve etkinlik-maliyet yönünü yanıtsması açısından daha anlamlı alacağı açıktır.

KAYNAKLAR

1. Beardsley RS, Gardocki GJ, Larson DB, et al. Prescribing of psychotropic medication by primary care physicians and psychiatrists. *Arch Gen Psychiatry* 1988; 45(12):1117-9.
2. Gureje O, Obikoya B. Psychotropic drug use in an urban primary care clinic. *Soc Psychiatry Psychiat Epidemiol* 1991; 26(3):143-6.
3. Torres Martinez C, Orgaz Gallego P, Lozano Alvarez F, et al. Psychopharmaceuticals in primary care: prescription quality. *Ateneion Primaria* 1993; 11(8):385-7.
4. Olfson M, Klerman GL. The treatment of depression: prescribing practices of primary care physicians and psychiatrists. *J Fam Practice* 1992; 35(6):627-35.
5. Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA. *Snopsis of Psychiatry*; 7th ed. Williams & Wilkins, Baltimore, 1994.
6. Rezaki MS, Ozgen G, Kaplan I, et al. Results from the Ankara centre In: *Mental Illness in General Health Care An International Study* (eds:Üstün TB, Sartorius N) John Wiley and Sons Ltd, Chichester, 1995: 39-55.
7. Broadhead WE, Larson DB, Yarnall KS, et al. Tricyclic antidepressant prescribing for nonpsychiatric disorders. An analysis based on data from the 1985 National Ambulatory Medical Care Survey. *J Fam Practice* 1991; 33(1):24-32.

Yazışma adresi: Yrd.Doç.Dr. Mustafa YILDIZ
İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi
Psikiyatri Bölümü
44100 MALATYA
Tlf: 0 422 3410660-70/1011